

Miten edistää kiinan kielen opiskelua?

– Koontia ja reflektointia Joel Bellassenin ja Yin Wenyingin esityksistä Pariisissa 8.–9.4.2013

Professori Bellassenin näkemyksissä kiinan kielen opiskelun edistämiseksi korostuu useita eri näkökulmia. Kaikissa näkemyksissä painottuu oppiaineen kehittämistyön pitäminen tiukasti oman maan opetusperinteen ja muiden tapojen mukaisena – vaikka kiinan kielen erityispiirteet luonnollisesti on syytä ottaa myös huomioon.

1) Kunkin maan kannattaa keskittyä kehittämään kiinan opetusta peruskoulussa ja lukiossa!

Perusasteen ja lukion opetuksen kehittäminen on kiinan edistämisen kannalta erityisen tärkeää, sillä peruskouluihin ja lukioon vaaditaan systemaattista opetussuunnitelmaa ja päteviä ja osaavia opettajia. **Kansallinen opetussuunnitelma** ja **maan oma toimiva opettajakoulutusjärjestelmä** takaavat kielen opettamisen kehittämisen tavalla, johon kiinalainen kiinan kielen opetusperinne ja Kiinasta tulevat vapaaehtoisopettajat eivät pysty. Kiinasta lähetetyt vapaaehtoisopettajat saavat toimia Ranskassa vain apuopettajina, mutta eivät koskaan itsenäisinä opettajina!

Suomessa Kiinasta lähetetyt HanBanin opettajat toimivat itsenäisinä opettajina useissa suomalaisissa yliopistoissa. Peruskoulun ja lukion opetuksen osalta on opetussuunnitelmaryhmämme mielestä olennaisen tärkeää, että Suomessa opettavat kiinan opettajat ovat kunnolla perehtyneet Suomen koulujärjestelmään ja ymmärtävät muun muassa opetus-suunnitelmien velvoittavuuden. Yanzu-hankkeen suunnittelema **täydennyskoulutus** on hyvä alku kiinanopettajaksi pätevöitymiselle. Me opetussuunnitelmaryhmässä kuitenkin toivomme lisäksi, että kaikki kiinaa edistävät tahot edesauttaisivat luomaan reitin **Helsingin yliopiston pääaineopiskelijoiden kiinanopettajaksi pätevöitymiselle**. Toisin sanoen, Suomeen pitäisi kiinan kielellekin luoda aineenopettajaksi pätevöittävien pedagogisten opintojen kokonaisuus. Mietittävä on myös, mikä olisi suositeltava toinen oppiaine näille uusille kiinanopettajille.

Kiinan opetussuunnitelmatyö on Suomessa jo edennyt hyvin. Viime vuonna laadittuja lukion B3-kielen kuuden ensimmäisen kurssin opetussuunnitelman perusteiden tekstejä tarkennettiin syksyllä 2012. Niitä täydennetään nyt keväällä 2013. Samassa yhteydessä kootaan myös kiinan pitkän kielen opetussuunnitelman perusteiden teksti.

Ensi vuonna Suomessa alkaa valtakunnallinen Opetushallituksen hanke kiinan opiskelun edistämiseksi peruskouluissa. Tämä hanke vahvistanee kiinan opetuksen kehittymistä maassamme. Yhteistyötä Suomen kiinanopettajien, lukion Yanzu-hankkeen, Helsingin

yliopiston, Konfutse-instituutin ja uuden alkavan hankkeen toimijoiden kesken kannattaneet lisätä.

- *Ranskan opettajankoulutuksesta tarkemmin*, ks. Pia Näsman-Haon ja Ding Qianin esitys.
- *Ranskan ja Suomen alakoulun opetussuunnitelmasta*, ks. Pia Näsman-Haon vertailu.
- *Ranskan ja Suomen kiinan kielen yläkoulun ja lukion opetussuunnitelmatavoitteiden tarkempi vertailu* tehdään myöhemmin Suomen opetussuunnitelmaryhmän toukokuun tapaamisen yhteydessä, sillä Suomen kiinan opetussuunnitelmaa täytyy vielä täsmentää. Selvää kuitenkin on jo nyt, että **eurooppalaisen viitekehityksen taitotasotavoitteet ovat Ranskassakin kiinan kielessä asetettu muita vieraita kieliä alhaisemmiksi** - aivan samalla tavalla kuin Yanzu-hankkeen opetussuunnitelmaryhmäkin on alustavissa opetussuunnitelman perusteiden hahmotelmissaan tehnyt. Perustelutkin ovat yhteiset: kiinan kielen etäisyys omasta kielestä, muun muassa merkit ja toonit, asettavat opetukselle ja oppimiselle suurempia vaatimuksia kuin muut kouluissa opetettavat vieraat kielet.

2) Hyvien opettajien kouluttaminen on hyvien oppimateriaalien kehittämistä tärkeämpää!

"Kaikki me tiedämme, että hyvä opettaja voi huonollakin oppimateriaalilla päästä parempiin tuloksiin kuin huono opettaja parhaimmallakaan oppimateriaalilla", painottaa professori Bellassen. Ranskassa, aivan samoin kuin Suomessa, kukin opettaja saa itse täysin vapaasti valita omat oppimateriaalinsa. Luonnollisestikin maan **opetussuunnitelman mukainen oppimateriaali helpottaa** opettajan työtä, ja siksi paikallisesti laadittuja oppimateriaaleja Ranskassa on verrattain runsaasti. NykYTEKniikkaa ja -sovelluksia käytetään Ranskassa luontevana osana kiinan kielen opetusta, aivan samoin kuin muissakin vieraissa kielissä.

Tämä Bellassenin näkemys ei poikkea juurikaan suomalaisesta ajattelutavasta: opettaja valitsee oppilasryhmälleen opetussuunnitelman mukaista opetusta tarjotakseen mahdollisimman tarkoituksenmukaisen oppimateriaalin. Suomessa oman maamme kiinan oppimateriaalin markkinoiden pienuus vähentää kaupallisten kustantajien kiinnostusta kiinan oppimateriaalien laatimiseen. Koska suomalaisilla opettajilla on kuitenkin vahva pedagoginen ja didaktinen näkemys, toivomme Opetushallitukselta rahoitusta lukion kiinan B3-kielen ylempien kurssien materiaalien tuottamiseen. Oppimateriaaliryhmässä on ilman muuta hyvä olla myös Suomessa asuvia kiinalaisia kiinan opettajia.

- *Ranskan kiinan kielen oppimateriaalien esittelyä*, ks. Jussi Vuoren kuvaus.

3) Systemaattisuus ja yhteiset linjaukset ovat tärkeitä!

Systemaattisuus ja yhteiset linjaukset korostuvat professori Bellassenin näkemyksissä. **Opetussuunnitelma on opetussisältöjä voimakkaimmin yhtenäistävä tekijä**, mutta yhteisiä linjauksia haetaan Ranskassa myös **opettajien koulutuksen ja yhteisesti jaettujen oppimateriaalien kautta**.

"Erään vuoden täydennyskoulutuspäivämme aiheena oli oppitunnin ensimmäiset viisi minuuttia", professori Bellassen kertoo ja jatkaa kuvailemalla hyvän oppitunnin aloituksen piirteitä: Oppitunti alkaa tervehtimisillä. Jos oppilas tulee myöhässä, hänen tulee pyytää anteeksi ja todeta tulleensa myöhässä jne. Myös lukiossa seuraamme oppitunti noudatti Bellassenin oppitunnin aloituksen kuvausta: Oppilaat nousivat ensin seisomaan ja tervehtivät opettajaa. Oppilas, joka tuli myöhässä, pääsi omalle paikalleen vasta anteeksipyyynnön ja selityksen jälkeen.

Hyvän oppitunnin piirteiden pohdinta ei toki suomalaisellekaan opettajalle ole vierasta, mutta opintovierailun luomaksi mielikuvaksi jäi, että yhtenevää oppitunnin käytänteiden linjaa painotetaan Ranskassa Suomea enemmän. Suomalainen opettaja on taipuvainen ajattelemaan, että hyvän oppitunnin aloitukseksi kelpaavat monet erilaiset tavat, joihin olennaisesti vaikuttavat niin opetusryhmän kuin opettajankin piirteet.

Opetusmateriaalit ovat opettajan vapaasti päätettävissä, mutta Bellassenin esityksissä korostuivat useaan eri otteeseen **kiinan kirjoitusmerkkien tavoitelistat**. Ensimmäinen näistä merkkilistoista on Bellassenin yhdessä kiinalaisen kollegansa vuosina 1984–1985 laatima neljänsadan merkin lista. Nyt merkkien eri opiskelutavoitteet ovat konkretisoituneet seuraavanlaisiksi merkkimääriksi: 405, 505, 805 ja 1555 merkkiä. Näistä 1555 merkkiä on tavoitetaso oppilaille, jotka ovat suorittaneet kiinan pitkänä ja osittain kaksikielisessä opetuksessa. Noin 500 merkin tuoma lukutaito vastaa eurooppalaisen viitekehyksen A2:n alatasoa. Noin 900 kirjoitusmerkillä saavuttaa lukutaidossa B1-tason. Merkkilistoissa on erotettu myös aktiivinen ja passiivinen merkkivaranto: esimerkiksi 405 merkin listasta 255 kirjoitusmerkkiä on osattava kirjoittaa ja loput tunnistaa. Kirjoitusmerkkilistat ovat nähtävissä muun muassa useissa ranskalaisissa oppikirjoissa ja Ranskan kiinanopettajien yhdistyksen nettisivustolla afpc.asso.fr.

Opetussuunnitelmaryhmässämme keskustelimme, ettei yhtenäinen pakottava lista välttämättä sovi suomalaiseen koulutusperinteeseen, mutta jonkinlaisia suositeltavia kirjoitusmerkkien tavoitteita ja listojaakin kannattaa kyllä ehdottomasti hahmotella. Opetussuunnitelmaan tarkkoja määriä ei tietenkään voi laittaa, mutta **suuntaa antavat suositukset** toimivat niin ohjenuorina opettajille kuin innostavina tavoitteina opiskelijoillekin. Tällaiset listat voisivat mielestämme olla näkyvillä niin Suomen kiinanopettajien kuin Yanzu-hankkeenkin sivuilla.

- Ranskan kiinanopettajien yhdistyksen nettisivuston vinkit Yanzu-hankkeen ja Suomen kiinanopettajien sivuston ylläpitäjille, ks. Veli-Matti Palomäen vertailu.

4) Kiina on Ranskassa ylioppilaskirjoitusten kieli!

"Ranskassa B3-kiina ylimääräisenä kirjoitetusta ja hyvin suoritetusta, saa ylimääräisiä pisteitä ylioppilaskokeen kokonaispisteisiin. Tämä motivoi luonnollisestikin opiskelemaan kiinaa ja osallistumaan kiinan kielen ylioppilaskokeeseen", esittelee opettaja Yin Wenying Ranskan lukioiden kiinan opetuksen tilannetta.

Pia Näsman-Hao toteaa osuvasti, että Suomessa kiinan kielen saman ylioppilaskokeen kirjoittajina lienevät aluksi sekä kiinaa pitkänä että lyhyenä kielenä opiskelleet. Tällaisessa tilanteessa hänen mukaansa tilanne voi olla lyhyenä kielenä kiinaa lukeneille varsin epäedullinen, samaan tapaan kuin se on nyt venäjässä.

Vaikuttaa kuitenkin myös siltä, että ylioppilaskirjoituksiin osallistuminen motivoi myös suomalaisia kiinan kielen lukijoita, sillä oppilaat kysyvät jo nyt, milloin kiinan voi ylioppilaskirjoituksissa kirjoittaa!

- Ranskan kiinan kielen ylioppilaskirjoituksista, ks. tarkemmin Pia Näsman-Haon ja Ding Qianin koonti.

5) Vanhemmille ja oppilaille kohdennettua markkinointia ja innostamista ei saa unohtaa!

Kiinan kielen innostavuuteen vaikuttavat siis olennaisesti huolellisesti laaditut opetus-suunnitelmasisällöt, opettajien ammattitaito ja kohdemaan eri oppilaille mahdollisimman hyvin sopiva oppimateriaali. Näiden lisäksi Bellassen esitteli markkinointimateriaalina ja -mahdollisuuksina muun muassa seuraavia: Vanhemmille voi järjestää **koulujen avoimia päiviä**. Ranskan **Opetushallitus on rahoittanut kiinan kieltä ja kulttuuria esittelevää lehteä**, jossa kiinan kieltä ja kulttuuria esitellään sekä ranskan että kiinan kielellä – erityisesti nuoria innostavilla aiheilla. Opetushallitus on rahoittanut Ranskassa **myös joitakin pienempiä painotuotteita**: kolmelle taitettavalle A4:lle suunniteltu radikaaliluettelo jne.

Koulujen avoimet päivät voisivat olla Suomessakin yksi kiinan opiskelun edistämiskeinoista. Jo nyt Suomessa on **valinnaisainevanhempainiltakäytäntö**, johon kaikkia kiinaa eri kouluissa opettavia kannattaa aktivoida osallistumaan. Muun muassa Yanzu-hankkeen **Angry Birds -materiaalit ja HanBanin kuvasanakirja lukukynineen** ovat näissä tilaisuuksissa erittäin vetovoimaisia. Niitä kannattaa aktiivisesti käyttää. Kiinan esittely kannattaisi jalkauttaa myös **Kielitivolibusseihin**. Kiinan kielen esittelijöitä saataneen eri paikkakuntien kiinan opettajista, kunhan vain yleinen organisointi hoidetaan kootusti.

Oppilaanohjaajille suunniteltu tietoisku oli Yanzu-hankkeen ohjausryhmässä jo syksyn tapaamisessa esillä, ja sellainen kannattaisi toteuttaa esimerkiksi oppilaanohjaajien omien jäsenpäivien yhteyteen.

6) Matkoja Kiinaan?

Opettaja Yin Wenyingin kiinan opetuksen esittelyssä painottui opettajien oma innostus. Hän korosti muun muassa **Kiinaan tehtäviä opintoretkeä**, joiden hän näki tuovan kiinan opiskeluun erityisen paljon uutta motivaatiota. Yin Wenying kiitteli sitä, että Ranskassa monet opettajat tällaisia projekteja vastuulleen ottavat, vaikka niiden työmäärä ja vastuut isot ovatkin.

Suomen lukioissa kiinalaisia **ystävyysslukioita** on kai hankittu varsin aktiivisesti. Yanzu-ryhmässä aiemmin syksyllä pohdittu **yhteisen valtakunnallisen opintoretken** järjestäminen lukiolaisille voisi myös olla yksi mahdollinen toimintamuoto: Toisiko tällainen toiminta innostavuutta parhaiten, jos se olisi vuosittainen? Miten opintoretkelle haettaisiin ja millaisilla kriteereillä? Ketkä aikuiset ottaisivat tällaisesta ryhmästä matkalla vastuun? Ymmärtääkseni joissakin Opetushallituksen vastaavissa matkoissa sekä oppilaat että opettajat valitaan hakumenettelyn kautta. Toimisiko vastaava myös **Kiinan kansantasavaltaan suuntautuvassa kielimatkassa?**

Yanzu-ryhmässä pohdittu **lukiolaisten kokoontuminen Suomessa** yhteiseen perjantain ja lauantain mittaiseen Kiina-tapaamiseen innostaisi varmasti myös nuoria. Saisiko tästäkin vuosittaisen perinteen: ukiolaiset voisivat kokoontua syksyisin kotimaassa - ja keväällä haettaisiin Kiinan kansantasavaltaan suuntautuvalla opintoretkelle?

7) Suunnittele esittelyt vanhemmille ja oppilaille huolellisesti!

Oman esittelyssään niin vanhemmille kuin oppilaillekin professori Bellassen totesi painottavansa kahta näkökulmaa: toisaalta **kiinan kielen erityispiirteitä** ja toisaalta **sen opiskelun suomina etuja**. Hän esitteli meille yhden tällaisen konkreettisen esittelynsä, jonka otsikosta nuo kaksi näkökulmaa tulivat selvästi esille: "Kiinan kieli – Mitä se on ja mihin se johtaa?"

Bellassen korostaa, ettei kiinan kieltä pidä lähestyä sen vaikeuden tai helppouden kautta, vaan on parempi puhua sen erilaisuudesta ja erikoisuudesta: eksoottisuus kiehtoo. Tämän lisäksi Bellassen toivoo esittelyjen osoittavan selvästi kiinan kielen hyödyn opiskelijan omalle henkilökohtaiselle tulevaisuudelle.

Esittelyissä tulee kertoa myös kiinan kielen opiskelumahdollisuudet: missä ja minkä verran kiinaa on opiskelijalle tarjolla? Oppilaita ja vanhempia innostavia yksityiskohtia ei esittelyissä kannata tietenkään unohtaa: Kiina on natiivipuhujilla mitattuna maailman puhutuin kieli, kiinalaisia on internetissäkin kaikkein eniten, kiinan kirjoitusmerkkejä voi opiskella kuin palapelejä, merkit ovat esteettisen kauniita, merkkejä ei silti nykyisin tarvitse edes osata itse kirjoittaa, koska tietokoneelle ja puhelimeen ne syötetään pinyin-äänneasun avulla. Ja niin edelleen.

Suomessa Bellassenin näkemyksiä voisi käyttää apuna paitsi suullisissa kiinan esittelytilaisuuksissa myös nettisivustojen, esimerkiksi Yanzu-hankkeen ja Suomen kiinanopettajien sivustojen, sisältöjen suunnittelussa. Mitkä ovat ne kiinan kielen kiehtovimmat piirteet ja kiinan opiskeluun parhaiten motivoivat tekijät, jotka sivustoilla kannattaa pitää selkeästi esillä?

Joensuussa 23.4.2013

Tanja Kettunen